

41 428

JUS

standardizacija

bilten jugoslovenskog zavoda za standardizaciju — beograd

5

standardizacija

bilten jugoslovenskog zavoda
za standardizaciju — beograd

5

maj

1973.

strana 95—122

IZDAVAČ

Jugoslovenski zavod za standardizaciju,
Cara Uroša 54
Beograd
Telefon 634-322
P. F. 933
Evidentni račun 60805-845-614

ODGOVORNI UREDNIK

Milan KRAJNOVIĆ, dipl. ecc.

REDAKcioni ODBOR

Slavoljub ĐORĐEVIĆ, Đuka LISICA,
Mara MATIĆ, Srboljub STOJKOVIĆ,
Branislav TEŠIĆ, Olga VELJANOVIĆ,

UREDNIK ZA ŠTAMPU

Marija KRISTARIĆ

TEHNIČKI UREDNIK

Dragutin MILOŠEVIĆ

PRODAVNICA JUGOSLOVENSKOG ZAVODA ZA STANDARDIZACIJU

Kneza Miloša 16, Beograd

ŠTAMPA:

Beogradski izdavačko-grafički zavod
Beograd, Bulevar vojvode Mišića 17.

Aktom Republičkog sekretarijata za kulturu SRS
br. 413—55/73—02 od 1. I. 1973. godine ovo
izdanje je oslobođeno poreza na promet proizvoda.

dogovor jugoslovenskog elektrotehničkog komi-
teta o daljem razvoju standardizacije u našoj
zemlji (Gojko Aćimović, dipl. ing., Branko
Cerovac, dipl. ing. Đuka, Lisica dipl. ing.).... 97

neka pitanja ekonomske stimulacije radova na
standardizaciji i unifikaciji u naučnoistraživač-
kim institutima i konstrukcionim biroima (pre-
vela Dragica Kostić, dipl. ing. tehn.)..... 100

predlozi standarda za javnu diskusiju:

JUS L.N4.010 Analogni jednosmerni strujni
signali za sisteme upravljanja
procesima 103

JUS L.N4.011 Analogni pneumatski signal za
sisteme upravljanja procesima 104

anotacije predloga standarda za javnu diskusiju
iz oblasti:

— laboratorijskog stakla 105
— zaštite od korozije 105
— nodularnog liva 105
— tehnike zavarivanja metala 106
— poljoprivrede i prehrambene industrije 106
— spojnih elemenata 106
— gornjeg stroja železničkih pruga 107
— konektora za elektronske uređaje 107

međunarodna standardizacija:

— primljena dokumentacija 111
— kalendar zasedanja..... 114
— informacije ISO 117

pregled primljenih važnijih inostranih standarda 120



standardizacija

bilten jugoslovenskog zavoda
za standardizaciju — beograd

maj
1973
strana 98—122

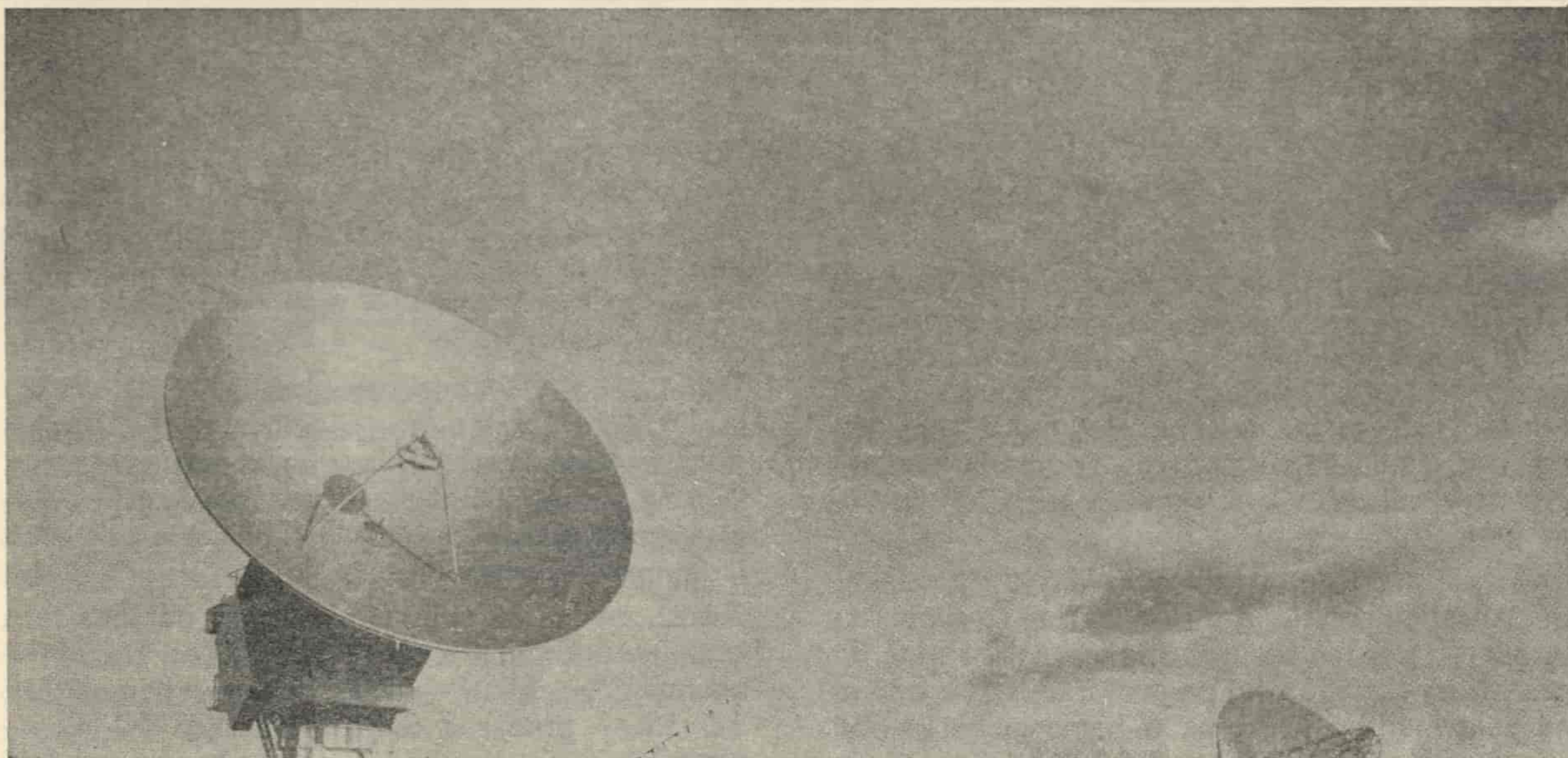


pozivamo sve naše čitaoce, saradnike iz oblasti
standardizacije, stručnjake svih grana privrede

na saradnju u našem
biltenu »standardizacija«

dopise, članke, pitanja, mišljenja i predloge slati
na adresu izdavača.

Redakcija



dogovor jugoslovenskog elektrotehničkog komiteta o daljem razvoju standardizacije u našoj zemlji

Gojko Aćimović, dipl. ing.
Branko Cerovac, dipl. ing.
Đuka Lisica, dipl. ing.

Jugoslovenski elektrotehnički komitet-JEK, kao afirmisana društvena organizacija, igra značajnu ulogu u okupljanju našeg naučnog i stručnog kadra iz instituta, projektnih organizacija, univerziteta, fabrika i drugih zainteresovanih privrednih, saveznih i republičkih organizacija na planu izbora, pripreme i donošenja jugoslovenskih standarda. Svoj rad JEK uglavnom odvija preko Tehničkih odbora i Tehničkih pododbora koji se formiraju prema uzoru i u skladu sa Tehničkim komitetima i podkomitetima Međunarodne elektrotehničke komisije IEC i Međunarodne komisije za pravila i ispitivanja električne opreme CEE, čiji je JEK redovan član i u čijem radu takođe aktivno učestvuje. U cilju unapređenja međunarodne unifikacije i harmonizacije nacionalne standardizacije sa međunarodnim sistemom standardizacije, JEK koristi kao osnovu u svom radu preporuke IEC i CEE u obimu koliko god to nacionalni uslovi dozvoljavaju, te na taj način održava korak sa vremenom i doprinosi međunarodnoj saradnji na ovom značajnom društvenom poslu.

Jugoslovenski zavod za standardizaciju koji radi na unapređenju domaće standardizacije i na izdavanju jugoslovenskih standarda (JUS), zainteresovan je za što uspješniji rad JEK-a, te u tom smislu najuže saraduje sa ovom društvenom organizacijom.

Na Plenumu JEK-a, koji je održan 25. 1. 1973. godine u prostorijama »Centra za obrazovanje« predu-

zeća »Rade Končar« u Zagrebu, sadržajno su analizirana sva bitna pitanja sadašnjeg stanja i unapređenja standardizacije iz oblasti elektrotehnike u našoj zemlji. Sastanku je prisustvovalo preko 50 sekretara Tehničkih odbora i pododbora i članovi Izvršnog odbora. Predsedavao je prof. ing. Z. PLENKOVIĆ, potpredsednik Izvršnog odbora. Osnovne izveštaje o dosadašnjem radu JEK-a, o aktivnosti Tehničkih odbora i pododbora, izdavanju jugoslovenskih standarda na 4 jugoslovenska jezika i sa time povezanim zadacima Tehničkih odbora i pododbora, kao i o učestvovanju JEK-a na pripremama na izradi novog jugoslovenskog Zakona o standardizaciji, podneo je prof. ing. F. MLAKAR, generalni sekretar JEK-a.

Aktuelnost celokupne problematike koja je razmatrana, eminentnost stručnog foruma i interesantnost same diskusije navodi nas da iznesemo neke od važnijih diskusija i zaključaka ovog sastanka.

teškoće pri radu u tehničkim odborima i pododborima na izradi jugoslovenskih standarda

Generalni sekretar Izvršnog odbora prof. ing. F. MLAKAR izneo je podatak da prema spiskovima

ima oko 700 do 800 stručnjaka koji rade u tehničkim odborima i pododborima JEK-a.

Opšte je mišljenje da je rad ovih stručnjaka na standardizaciji otežan zbog neshvatanja značenja standardizacije u mnogim preduzećima, ponekad i od strane samih rukovodilaca preduzeća. Neophodno je da se za sve bitne dokumente sazivaju sastanci tehničkih odbora i da se za njih osigura prisustvo sekretara i članova tehničkih odbora. Dipl. ing. B. BELIN (»Rade Končar«, Zagreb) ističe da se neposredno uverio da je situacija u inostranstvu sasvim drukčija, da se poslovi na standardizaciji shvataju ravnopravno sa ostalim poslovima u preduzeću, pa je citirao izjavu jednog od rukovodilaca koncerna u kome je bio: »Naš koncern ne može sebi dozvoliti luksuz da ne bude obavešten kako će izgledati standardi i da ne utiče na njih, te da dođe u situaciju da razvija nešto što u toku sledećih pet godina neće biti u skladu sa standardima«.

Prema mišljenju Dipl. ing. N. MARINOVIĆA, (Inst. »Rade Končar«, Zagreb) rad bi se intenzivirao ako bi JEK imao veća sredstva kojima bi pomagao odbore. Ta sredstva, ako ne mogu na drugi način, mogla bi se dobiti povećanjem članarine.

Prof. ing. Z. PLENKOVIĆ smatra da bi se svakako morala obezbediti sredstva makar za rad na izradi opštih standarda (rečnika, standarda za simbole, veličine itd.), jer na ovim poslovima nema direktno zainteresovanih od strane preduzeća.

Posebno je istaknuta potreba upoznavanja naše javnosti sa značajem standardizacije za našu zemlju, putem sredstava masovnog obaveštavanja: televizije, dnevne i stručne štampe (IT novine, »Elektrotehnički vesnik«, »Energija« i dr.). U tome cilju bi svaki sekretar odbora JEK-a, koji prisustvuje zasjedanju IEC-a i CEE-a, trebalo da pošalje svoj izveštaj za štampu.

saradnja sa međunarodnim organizacijama (IEC, CEE, ISO, itd.)

Konstatovano je da je učešće naših stručnjaka u radu međunarodnih organizacija sasvim nedovoljno. Ne razmatraju se dokumenti koji cirkulišu, pa se čak, u dosta slučajeva, ne šalje ni glasački listić. Pročitano je zaključak Izvršnog odbora sa sastanka od prošle godine sa istom konstatacijom i komentarom da to ima loše posledice pri kasnijem donošenju jugoslovenskih standarda. Naime, ponekad se javljaju slučajevi gde su preporuke IEC-a teško prihvatljive u našim uslovima, ali je isto tako neuputno menjati ih sada u našim standardima, jer smo to prećutno prihvatili pri donošenju preporuka IEC. Sa druge strane, naši standardi bi se razlikovali od standarda drugih zemalja, što bi pri izvozu i uvozu pravilo velike smetnje.

Prof. Dr. ing. A. OGORELEC (Elektrotehnički fakultet, Ljubljana) iznosi da se najveći deo posla

u organizaciji IEC obavi u radnim grupama. To zahteva izdatke oko 10.000 din. po čoveku, pa se pita kako ta sredstva obezbeđivati. Smatra da bi se postupci oko usvajanja preporuka u nas mogli još uprostiti.

Sekretari odbora su upozoreni da redovno obavestavaju članove o glasačkim listićima i da ih na vreme šalju, kao i da svoje prijave za zasjedanja dostavljaju na vreme, jer zakasnele prijave stvaraju organizatorima zasjedanja velike teškoće, a uvedene su i dopunske kaznene takse.

Od 22. do 30. oktobra 1973. godine održava se u Ljubljani zasjedanje odbora IEC, i to: TO 21 — akumulatori, TPO — 21A alkalni akumulatori, TO 35 — primarne ćelije i baterije, TO 49 — piezoelektrični kristali i pripadajući uređaji, TO 57 — visokofrekventni sistemi veza na energetskim vodovima i TO 69 — električna drumska vozila, čijom organizacijom rukovodi prof. F. MLAKAR. Predloženo je da se u 1974. godini u Jugoslaviji održi sastanak TPO 31A za neprodorne oklope.

Generalni sekretar prof. F. MLAKAR je izvestio da je JEK pokrenuo akciju za uključivanje Jugoslavije u međunarodne organizacije (CB i CENEL), u cilju međunarodnog priznavanja atestiranja uređaja za domaćinstvo i sastavnih delova u domaćim laboratorijama. Ova akcija je prekinuta dok se ne donese novi jugoslovenski Zakon koji bi regulisao pitanja atestiranja i dodeljivanja znaka kvaliteta. Ovo je neophodno u zakonu precizirati da bi se mogli ispuniti uslovi koje odgovarajuće međunarodne organizacije postavljaju.

priprema novog jugoslovenskog zakona o standardizaciji

Učesnici plenuma su se veoma živo interesovali za izradu novog Zakona o standardizaciji. Izneti su ovakvi stavovi.

Rad na pripremi i izradi zakona ne sme biti kabinetski, već mora biti otvoren za što veći broj stručnjaka iz svih oblasti.

Jugoslovenski zavod za standardizaciju će razmotriti mogućnost da se putem biltena »Standardizacija« omogući svim zainteresovanim da prate ovaj rad, a da preko JEK-a ili direktno, dostavljaju svoje primedbe i sugestije.

Istaknuto je da se u Zakonu mora voditi računa da Tehnički propisi budu jedinstveni za celu zemlju i u skladu sa standardima. Naime, izneti su primeri neslaganja Tehničkih propisa i standarda i postavljen je zahtev da se rad na ovoj materiji objedini, o čemu se mora voditi računa pri izradi novog Zakona. Time bi se izbegle neželjene situacije da svaka republika, pa čak i organizacija tumači i primenjuje tehničke propise na svoj način.

Opšte je uverenje da je sada momenat pri stvaranju novog Zakona da se izbegnu svi dosadašnji krupni nedostaci, te da se jasno definišu: tehnička regu-

lativa (gde spadaju standardi, propisi i dr.), ovlašćene kontrolne stanice (za proveru artikala, projektovanja i izvođenja itd., po uslovima i metodama propisanim tehničkom regulativom) i, najzad inspeksijska služba koja će se starati o njihovom sprovođenju u život.

Dosadašnja praksa je pokazala da sada postoji nedovoljna razrađenost i usklađenost čitavog ovog sistema, te su prisutni stručnjaci živo zainteresovani da učestvuju u radu na njihovom pravilnom postavljanju u okviru novog Zakona.

izdavanje standarda na 4 jugoslovenska jezika

Diskutovano je o sledećim tezama:

- Da tehnički odbori i pododbori obrađuju predloge standarda samo na jednom jeziku i to na jeziku predloga, što je u praksi 95% slučajeva na srpskohrvatskom i hrvatskosrpskom jeziku. Istovremeno će se na odborima dati stručni izrazi na sva 4 jezika, koji će kasnije prevodiocima omogućiti pravilan prevod standarda.
- Da se prevod na ostala 3 jezika izvrši u okviru Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju.
- Da se odmah u organizaciji Tehničkog odbora 1 pristupi izradi elektrotehničkog rečnika, pri

čemu treba angažovati i odgovarajuće stručnjake uz honorar.

Tehnička komisija od 4 člana će izraditi gornje teze i dati konkretan predlog kako pristupiti organizovanju prevođenja. U Komisiju su ušli: prof. F. MLAKAR, predsednik komisije, prof. dipl. ing. R. VOLF iz Zagreba, dipl. ing. Toma JOVANOVIĆ, iz Beograda i jedan profesor sa Elektrotehničkog fakulteta u Skoplju. Predstavnici Zavoda za standardizaciju su organizacijski uključeni u ovu komisiju.

Prisutni su sa ovog sastanka otišli sa uverenjem da sadašnji i budući nivo jugoslovenske proizvodnje, trgovine i potrošnje unutar zemlje i u saradnji sa inostranstvom zahteva veće angažovanje svih na neodložnom rešavanju razmatranih problema koji su vezani za unapređenje domaće standardizacije u oblasti elektrotehnike, što se nesumnjivo odnosi i na ostale oblasti privrede. Sastanak je jasno pokazao da značaj standardizacije i rad na standardizaciji u Jugoslaviji, kao zemlji u dinamičkom razvoju, dobija sve više onaj obim koji se približava industrijski razvijenim zemljama u svetu. Izdavanje jugoslovenskih standarda, koji imaju za cilj da štite interese proizvođača, trgovine i potrošača dobara i usluga i da unapređuju međunarodnu razmenu i poslovnu saradnju u sve većoj meri postaje ne samo potreba, već i neophodnost naše zajednice.

neka pitanja ekonomske stimulacije radova na standardizaciji i unifikaciji u naučnoistraživačkim institutima i konstrukcionim biroima

Prevod sa ruskog članka, M. N. Podžarskij i A. I. Gutštejn, objavljenog u časopisu *Standarty i kačestvo*, br. 9/1972. god.

Saglasno rezoluciji CK KPSS i Saveta Ministara SSSR od 10. novembra 1970. godine ministarstva i ustanove su dužni da u tehničkim zadacima za izradu novih proizvoda utvrde, s obzirom na savremena dostignuća nauke i tehnike, stepen standardizacije i unifikacije, tj. stepen sadržaja standarda u proizvodu i unificiranih detalja i sklopova. Generalni i glavni konstruktori, kao i rukovodioci konstrukcionih biroa lično su odgovorni za ostvarenje visokog stepena standardizacije i unifikacije ponovo razrađivanih proizvoda, čiji se projekti obavezno podnose glavnim i osnovnim organizacijama na odgovarajuću ekspertizu. Zadaci za povećanje nivoa unifikacije uključuju se u planove standardizacije i na taj način postaju državni program. Za rešavanje navedenih zadataka u uslovima rasprostranjenosti novog sistema planiranja i ekonomske stimulacije u naučno-istraživačkom institutima i konstrukcionim biroima treba uvesti u ove organizacije poslovanje po privrednom računu.

Ekonomska stimulacija kolektiva naučnih organizacija, kao i materijalno podsticanje njihovih radnika na stvaranje i osvajanje nove tehnike, zavisiće od stvarnog efekta, dobijenog u privredi od korišćenja naučno-istraživačkih radova i eksperimentalnih konstrukcionih radova, kao i od osvajanja nove tehnike. Novi sistem privređivanja predviđa u ovim organizacijama stvaranje fondova za materijalno podsticanje, socijalno-kulturne potrebe i stambene izgradnje, kao i fonda za razvoj. Visina ovih fondova zavisi od godišnjeg ekonomskog efekta. Oni se uplaćuju za stvaranje (i predaju naručiocu) novih vrsta postrojenja i proizvoda, koji odgovaraju nivou boljih svetskih proizvoda, ili za osvajanje novih tehnoloških procesa u proizvodnji, garantovani bolji kvalitet proizvoda, povećanje produktivnosti rada, ekonomičnije poslovanje.

Jedan od osnovnih uslova stvaranja efikasnog sistema ekonomske stimulacije rada naučno-istraživačkih instituta i konstrukcionih biroa je izbor izvesnog broja važnijih pokazatelja, kao odraz krajnjih rezultata rada kolektiva za njihovo korišćenje kao kvalitativnih faktora za premiranje. U ovaj broj mogu se svrstati sledeći pokazatelji: ekonomska efektivnost izvođenja radova; stvarni obim izvedenih radova; novina (tehnički nivo) završenih naučno-

istraživačkih radova i konstrukcionih radova; pokazatelj koji karakteriše brzinu obrade za obnavljanje serijske proizvodnje; stepen standardizacije (unifikacije) obrađenih predmeta.

Treba podvući da stepen standardizacije i unifikacije suštinski utiču na svaki od nabrojanih pokazatelja, a pre svega na veličinu ekonomskog efekta naučno-istraživačkih radova i eksperimentalno-konstrukcionih radova, jer stepen standardizacije obezbeđuje važne preduslove za realizaciju ekonomskog potencijala nove tehnike u sferi njenog projektovanja (smanjenje teškoća projektno-konstrukcionih radova), izrade (stvaranje specijalizovane proizvodnje) i eksploatacije (povećanje pouzdanosti i podesnije održavanje proizvoda).

Kao osnova stimulacije radova na standardizaciji i unifikaciji u naučno-istraživačkim institutima i konstrukcionim biroima treba da bude utvrđen način obračuna (korigovan prema stvarnim podacima) ekonomskog efekta, koji se dobija kao rezultat sniženja troškova proizvodnje i eksploatacije.

Kao osnovni uslov podsticanja treba uvesti povećanje stepena standardizacije i unifikacije u poređenju sa osnovnim proizvodom (analogom); za proizvode, za koje nema analoga, uslov podsticanja je dostizanje planiranog stepena standardizacije. U dopuske uslove mogu se ubrajati: smanjenje teškoća ili smanjenje troškova radova, njihovo izvršenje pre roka, i slično.

Pri određivanju planskog stepena standardizacije i unifikacije u nizu osnovnih pokazatelja, neophodno je uzeti u obzir novine i složenost proizvoda. Što je obim unetih novina veći, to, po pravilu, treba da je niži planirani stepen standardizacije obrađivanih proizvoda.

Ukoliko se pri istim brojnim vrednostima stepena standardizacije mogu dobiti različite vrednosti veličine ekonomskog efekta, to pri određivanju planskog stepena standardizacije treba izabrati takve vrednosti koeficijenta primenjivosti, kojima odgovara najveći ekonomski efekt.

Ekonomski efekt za standardizaciju i unifikaciju može se dobiti:

— u stadijumu eksperimentalno-konstrukcionih razrada — od skraćenja rokova i troškova razrade, kao i sniženja troškova na izradi i ispitivanju oglednih uzoraka;

- u stadijumu izrade — od smanjenja poteškoća i cene tehničke pripreme serijske proizvodnje;
- u stadijumu kretanja — od smanjenja troškova pri transportovanju i skladištenju proizvoda;
- u stadijumu eksploatacije — od sniženja troškova kod korisnika (pri upotrebi).

Sistem ekonomske stimulacije naučno-istraživačkih organizacija i konstrukcionih biroa za radove na standardizaciji i unifikaciji treba posmatrati usko vezane za privredni račun, kao i sa nekim oblicima podsticanja, usmerenim na povećanje efikasnosti ispitivanja i razrade (premicanjem za stvaranje i uvođenje nove tehnike, za pronalazke, racionalizacije i slično).

Problem ekonomske stimulacije naučno-istraživačkih instituta i konstrukcionih biroa svodi se na rešavanje tri osnovna pitanja: izbor porekla podsticanja; izbor pokazatelja za formiranje fondova; izbor pokazatelja i uslova premiranja.

Prva dva pitanja određuju sistem ekonomskog stimuliranja instituta i konstrukcionih biroa, treći, sistem materijalnog stimuliranja njihovih radnika. Analiza postojećih sistema premiranja radnika ovih organizacija pokazuje da sistemi ne obezbeđuju dovoljno stimulansa za poboljšanje rada na standardizaciji i unifikaciji.

Danas je delatnost naučnih i projektno-konstrukcionih organizacija stimulirana po liniji ispunjenja plana stvaranja (kreiranja) i uvođenja nove tehnike. Ali, rezultati njihovih radova u oblasti standardizacije i unifikacije (normalna ocena proizvoda, stepen uvođenja novih standarda i slično) uopšte se ne odražavaju na pokazatelje postojećih sistema premiranja.

Treba podvući da je rešenje ovog pitanja vezano sa objektivnim poteškoćama, uslovljeni kompleksnim karakterom efekta od uvođenja novog proizvoda, nemogućnosti izdvajanja iz efekta onog dela koji je dobijen neposredno od rada na standardizaciji i unifikaciji, a isto tako odsustvom metodike za određivanje ekonomskih efekata unifikacije.

Zbog toga stepen standardizacije i unifikacije proizvoda kao planirani pokazatelj ima pomoćnu ulogu u sistemu stimuliranja saradnika naučno-istraživačkih instituta i konstrukcionih biroa, a njegov značaj u mnogome zavisi od opravdanosti metoda obračuna.

Osnovni pokazatelj za stimulaciju naučno-istraživačkih instituta i konstrukcionih biroa treba da bude ekonomski efekat, dobijen korišćenjem naučno-istraživačkih i konstrukcionih radova u privredi. Ulogu regulatora za ovaj pokazatelj obezbeđuje sistem formiranja cena, a delimično, prethodno određene limitirane cene za projektovane proizvode, koje u sebi sadrže deo ekonomskih efekata, koje dobijaju potrošači. Obračun gornje i donje granice cena vrši se saglasno »Metodici određivanja veliko-prodajnih cena za novu proizvodnju proizvodno-tehničke namene«, koju je doneo Državni komitet za cene pri Državnom planu SSSR-a 24. jula 1969. godine.

Pri formiranju fondova za ekonomsko stimuliranje naučnih i projektno-konstrukcionih instituta i konstrukcionih biroa treba da se koristi princip odbijanja dopunskog prihoda preduzeća — proizvođača, koji su ove organizacije uračunale u cenu izrade proizvoda. Ukoliko je u cenu novog proizvoda uračunat dopunski prihod od strane preduzeća — proizvođača, deo ovog prihoda se može preneti na organizaciju — razrađivača ovog proizvoda.

Tako je Ministarstvo za elektro industriju SSSR od 1. januara 1969. godine uvelo, radi ispitivanja, u sva odeljenja elektroindustrije, naučno-istraživačke institute i projektno-konstrukcione organizacije, novi sistem ekonomske stimulacije i materijalnog podsticanja za stvaranje, osvajanje i korišćenje nove tehnike. Ovaj način predviđa da se za materijalno podsticanje odgovarajućih kolektiva koristi fond koj se formira od ukalkulisanih dopunskih prihoda koji su uključeni u cene novih vrsta proizvoda i zavise od godišnjeg ekonomskog efekta, dobijenog u privredi od korišćenja određene proizvodnje.

Kao važna ekonomska poluga povećanja tehničkog nivoa proizvoda postaju stepenaste cene, koje se utvrđuju za proizvode koje karakteriše visoki stepen obnavljanja i brzi tempo sniženja cene koštanja u zavisnosti od njihovog osvajanja i povećanja serija u proizvodnji. Takve cene se utvrđuju, po pravilu, na principijelno novim vrstama mašina i postrojenjima (imajući u vidu, da stepen sniženja cena navedenih proizvoda isto tako zavisi od procenta unificiranih delova u proizvodu). Pri ovom, da bi se ustanovila zavisnost između stepena novih proizvoda i tempa sniženja troškova proizvodnje, neophodno je da se raspolaže odgovarajućim pokazateljima stepena unifikacije i postupcima za njihov obračun. Uz to, kao neophodan uslov efikasnosti stepenastih cena treba da bude njihovo usklađivanje sa standardima, u kojima su određeni stepeni kvaliteta, tj. predviđene nove progresivnije norme i zahtevi, nadmašivanje dostignutog nivoa proizvodnje, sa određenim rokovima za njihovo uvođenje.

Stvaranje fondova za stimuliranje pomoću mehanizma određivanja cena i odbijanje od dopunskog prihoda organizacija-proizvođača, je rešenje za uvođenje privrednog računa u naučno-istraživačkim institutima i konstrukcionim biroima, pa kao krajnji cilj, povećanje efikasnosti njihovih radova. Prema tome, kao izvori za stvaranje fondova za stimuliranje naučnih i tehničkih organizacija mogu da služe:

- deo sredstava od sniženja troškova proizvodnje pri korišćenju rezultata naučno-istraživačkih i eksperimentalnih konstrukcionih radova;
- dopunski prihod, dobijen na račun uključivanja dela godišnjeg ekonomskog efekta u cenu nove proizvodnje;
- prihod od radova, izvršenih na osnovu dogovora u privredi i narudžbina od ministarstava;
- prihodi od prodaje licenci.

Za materijalno stimuliranje kvaliteta radova neophodno je da se odredi raspodela fonda za premiranje između odeljenja u naučno-istraživačkim institutima i konstrukcionim biroima, kao i na pojedine radnike. Za ovo može biti korišćen postupak objektivne ocene radova pojedinih saradnika, koji se bave razradom i konstruisanjem nove tehnike, a delimično, radovima na standardizaciji i unifikaciji konstrukcija (predmeta). Pri oceni izvršenih radova poželjno je uzeti u obzir njihov sadržaj, planiranu i stvarnu težinu, planirani i stvarni rok izvršenja i složenost. Visina premije radniku se može odrediti proporcionalno njegovom koeficijentu učešća u razradi. Pored toga, pri određivanju visine premije može se koristiti i koeficijent kvaliteta njegovih radova (ocena bodovanjem).

Da bi se povećala efikasnost stimuliranja, neophodno je pre svega da se utvrde kriterijumi za ocenu stepena standardizacije i unifikacije, što je često veoma složeno. Zbog toga je poželjno pre početka razrade predmeta (posle utvrđivanja tehničkog zadatka) odrediti za njega stepen standardizacije i unifikacije. Preporučuje se da se ovaj stepen-nivo određuje u zavisnosti od stepena novih predmeta. Određivanje stepena novih proizvoda ide po sledećem razvrstavanju: principijelno novi koji nemaju analoge; koji imaju ranije izrađene analoge, ali rešavaju principijelno nove zadatke; modernizacija.

Za principijelno nove proizvode, kao kvalitetan osnovni uslov za premiranje razrađivača na povećanju stepena standardizacije i unifikacije, poželjno je uzeti u obzir postizanje planiranog nivoa standardizacije i unifikacije, a za predmete koji imaju analoge, povećanje nivoa standardizacije i unifikacije u poređenju sa osnovnim.

Pri određivanju planskog stepena-nivoa standardizacije i unifikacije i sastavljanja, na toj osnovi, skale za premiranje razrađivača, neophodno je uzeti u obzir uticaj faktora konstruktivne složenosti predmeta. Pri ovome se treba orijentisati na teškoće radova, novine i složenost razrade, konstruktivne specifičnosti, tehnički nivo predmeta, kao i na postojanje ili odsustvo njegovog analoga.

Pri sastavljanju skale za premiranje razrađivača poželjno je da se koriste ekonomsko-matematički postupci. Ovi postupci su posebno efikasni pri sastavljanju višefaktorskih skala za premiranje.

Pomoću argumentovanog postupka treba izabrati vrste pokazatelja za podsticanje. Kao pokazatelji mogu biti nabrojani: stepen standardizacije i unifikacije, koeficijent učešća, koeficijent kvaliteta radova i slično. Pri primeni ovog postupka isključuje se proizvoljni izbor intervala premiranja i odnos premija, a javlja se mogućnost raznih podela

(laboratorije, grupe) pri svakoj razradi. Pri tome mogu se razraditi koeficijenti za korekcije skale premiranja koja bitno utiče na podelu u institutima ili organizacijama koje rade na standardizaciji i unifikaciji.

Ekonomičnost rada na povećanju stepena standardizacije i unifikacije treba, pre svega, oceniti smanjenjem troškova na razradi i izradi predmeta. Efikasnost ovog postupka stimuliranja (premiranja) određuje se povećanjem ekonomičnosti od sniženja troškova razrade i izrade prema troškovima za premiranje razrađivača. Treba podsetiti, da pri postojećem međusobnom odnosu sa preduzećima-naručiocima, razrađivači novih proizvoda nisu zainteresovani za smanjenje troškova izrade ovih proizvoda na račun povećanja nivoa unifikacije. Izvori za premiranje radnika naučno-istraživačkih instituta i konstrukcionih biroa na povećanju stepena standardizacije i unifikacije mogu biti:

- centralizovani fond ministarstva (ustanova);
- fond premiranja radova za novu tehniku;
- fond radova na standardizaciji;
- fond stimuliranja organizacija (po temama, po kojima je nemoguće izračunati ekonomski efekat);
- sredstva naručioca (na račun ekonomičnosti, koju je proizvođač dobio od mera preduzetih u pogledu standardizacije);
- sniženje cena radova po privrednom dogovoru;
- sredstva odgovarajućih fondova (saglasno sistematskom ukazivanju o prelazu naučno-istraživačkih organizacija na nove uslove planiranja i ekonomske stimulacije).

Premije za radove na standardizaciji i unifikaciji mogu se isplaćivati radnicima saglasno postupku datom u »Položaj premiranja radnika preduzeća i organizacija za stvaranje i uvođenje nove tehnike«, donetim od Državnog komiteta za rad i Prezidijuma Svesaveznog Centralnog saveta sindikata od 26. decembra 1964. god. br. 597/P-27.

Poželjno je materijalno stimuliranje povezati sa moralnim, sa porastom uloge socijalističkog takmičenja i njegovih principa na radne kolektive i pojedince.

Treba istaći, da je uporedno sa stimuliranjem organizacija i njihovih radnika, potrebno pojačati mere materijalne odgovornosti za kvalitet obavljenih radova.

U zaključku treba naglasiti, da izuzetna složenost i mnogostranost problema zahteva daljna sveobuhvatna istraživanja mnogih teoretskih i praktičnih pitanja, vezanih za raznovrsne delatnosti naučnih i projektnih organizacija.

DRAGICA KOSTIĆ, dipl. ing. tehnologije

Stručni saradnik Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju za granu hemijske industrije

predlozi standarda za javnu diskusiju

161

DK 621.3-523

DK 621.3-523

Predlog standarda
br. 10576ANALOGNI JEDNOSMERNI STRUJNI SIGNALI
ZA SISTEME UPRAVLJANJA PROCESIMAJ U S
L. N4. 010*Analogue d.c. current signals for process control systems*

Standard je potpuno u skladu sa preporukom Međunarodne elektrotehničke komisije, IEC publikacija 381, prvo izdanje, 1971.

Rok za primedbe: 1 avgust 1973.

1 Predmet standarda

Ovaj standard odnosi se na analogne jednosmerne strujne signale koji u sistemima upravljanja procesima služe za prenos informacija između elemenata sistema.

Standard se ne odnosi na analogne jednosmerne strujne signale upotrebljene u pojedinom elementu.

2 Definicije

2.1 Elementi sistema upravljanja procesima su elementi koji ostvaruju pretvaranje prenošenje i obradu mernih vrednosti, upravljačkih veličina, regulisanih i referentnih veličina (predajnici, pokazivači, regulatori, registratori, računari, izvršni organi).

2.2 Analogni jednosmerni strujni signali su signali upotrebljeni za prenos koji se neprekidno menjaju u skladu sa jednom ili više fizičkih veličina.

2.3 Merna vrednost analognog jednosmernog strujnog signala je posebno određena srednja vrednost u toku utvrđenog vremena trajanja.

2.4 Opseg analognog jednosmernog strujnog signala određen je postavljanjem donje i gornje granice signalne struje.

2.5 Donja granica signalne struje je struja koja odgovara najmanjoj vrednosti jednosmernog strujnog signala.

Napomena. Naznačena krajnja vrednost opsega mernih vrednosti može biti bilo nulti signal, bilo konačan signal; ukoliko je upotrebljen nulti signal, on se zove »prava nula«; ukoliko je upotrebljen konačan signal, on se zove »živa nula«.

2.6 Gornja granica signalne struje je struja koja odgovara najvećoj vrednosti jednosmernog strujnog signala.

2.7 Impedansa opterećenja je zbir impedansi svih priključnih opterećenja i spojnih vodova.

2.8 Faktor valovitosti je odnos između zbira pozitivne i negativne amplitude naizmenične komponente i gornje granice jednosmernog strujnog signala.

3 Propisane vrednosti

3.1 Opsezi analognih signala jednosmerne struje

Opsezi analognih jednosmernih strujnih signala dati su u tabeli.

Donja granica	Gornja granica
mA	mA
4	20*
0	20

* preporučena vrednost

3.2 Impedansa opterećenja (u proučavanju)

3.3 Faktor valovitosti (u proučavanju)

DK 621.3-525

Predlog standarda
br. 10577

ANALOGNI PNEUMATSKI SIGNAL
ZA SISTEME UPRAVLJANJA PROCESIMA

J U S
L. N4. 011

Analogue pneumatic signal for process control systems

Standard je potpuno u skladu sa preporukom Međunarodne elektrotehničke komisije, IEC publikacija 382, prvo izdanje 1971.

Rok za primedbe: 1. avgust 1973

1 Predmet standarda

Ovaj standard odnosi se na analogne pneumatske signale koji u sistemima upravljanja procesima služe za prenos informacija između elemenata sistema.

Standard se ne odnosi na analogne pneumatske signale upotrebene u pojedinom elementu.

2 Definicije

- 2.1 Elementi sistema upravljanja procesima su elementi koji ostvaruju pretvaranje, prenošenje i obradu mernih vrednosti, upravljačkih veličina, regulisanih i referentnih veličina (predajnici, pokazivači, regulatori, registratori, računari, izvršni organi).
- 2.2 Analogni pneumatski signali su signali upotrebljeni za prenos, čiji se pritisak vazduha neprekidno menja u saglasnosti sa jednom ili više fizičkih veličina.
- 2.3 Opseg analognog pneumatskog signala određen je postavljanjem donje i gornje granice signalnog pritiska.
- 2.4 Donja granica signalnog pritiska je pritisak koji odgovara najmanjoj vrednosti analognog pneumatskog signala.
- 2.5 Gornja granica signalnog pritiska je pritisak koji odgovara najvećoj vrednosti analognog pneumatskog signala.

3 Jedinice

Za signalni pritisak standardna jedinica je bar (1 bar = 105 N/m²).

4 Propisane vrednosti

Propisana vrednost opsega analognog pneumatskog signala je

Donja granica	Gornja granica
bar	bar
0,2	1,0

anotacija predloga jugoslovenskih standarda

iz oblasti laboratorijskog stakla

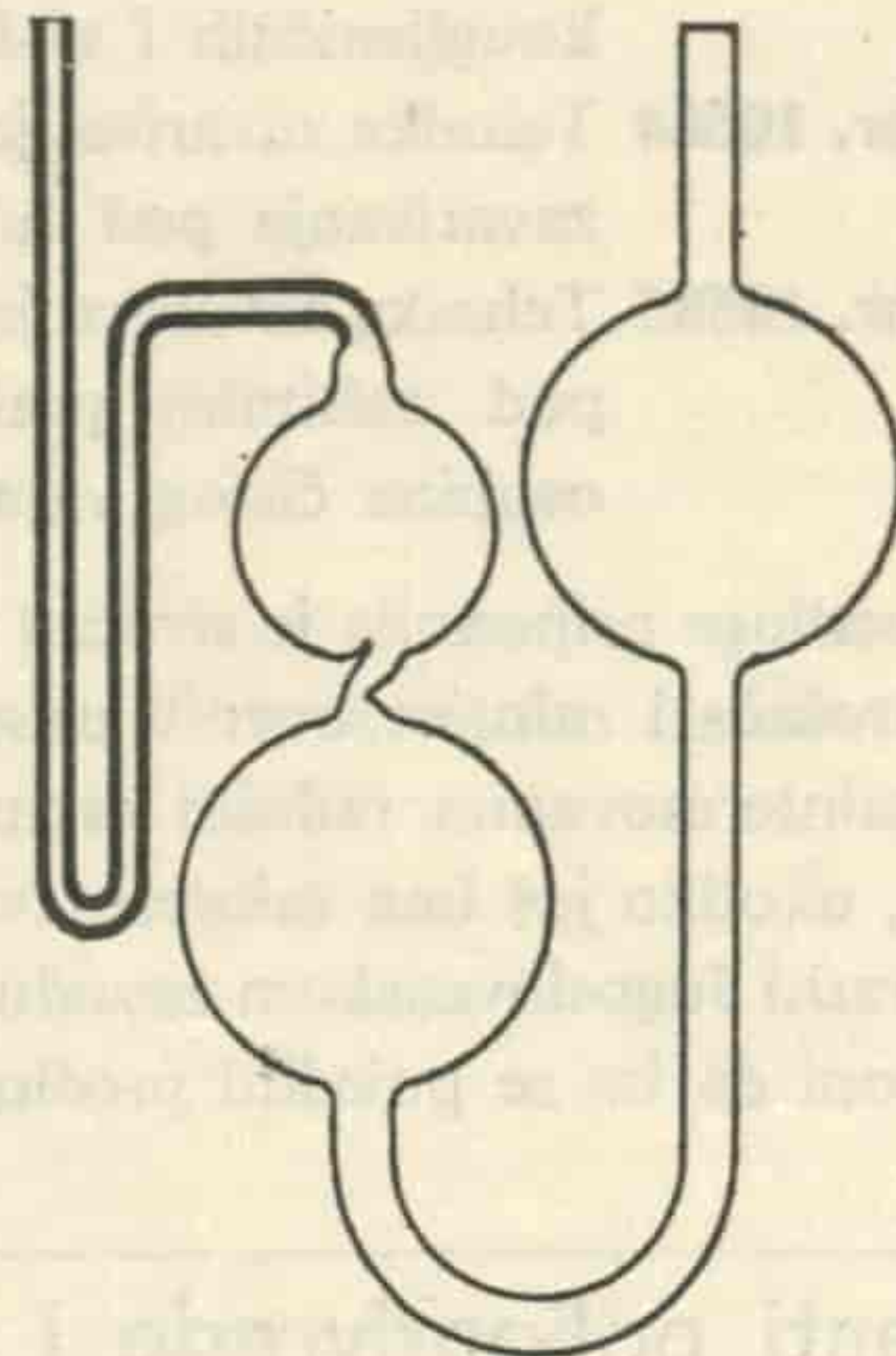
Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. avgust 1973. godine

Ovim se stavlja na javnu diskusiju sledeći predlog jugoslovenskog standarda:
Laboratorijsko posuđe i pribor od stakla:

Predlog br. 10578 Merni pribor — Termometri — Opšti pojmovi **JUS B.E4.349**

Predlog je posebno odštampan i poslat zainteresovanim preduzećima, ustanovama i organizacijama.

Interesenti koji ovaj predlog ne budu primili, mogu da se obrate Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, p. fah 933), da im predlozi budu naknadno dostavljeni.



iz oblasti zaštite od korozije. — galvanske prevlake

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. avgust 1973. godine

Ovim se stavljaju na javnu diskusiju sledeći predlozi standarda:
Novi standardi

Predlog br. 10579 Zaštita od korozije.

Ispitivanje galvanskih prevlaka. Određivanje debljine prevlake kulometrijskom metodom **JUS C.A6.033**

Predlog br. 10580 „ Ispitivanje postojanosti prema koroziji galvanskih prevlaka hroma metodom korodkot i modificiranom metodom Korodkot **JUS C.A6.023**

Predlog br. 10581 „ Ispitivanje metalnih prevlaka. Procena rezultata ispitivanja postojanosti prema koroziji **JUS C.A6.029**

Rad na izradi standarda iz oblasti zaštite od korozije, galvanskih prevlaka, pokrenuo je Jugoslovenski zavod za standardizaciju u cilju upotpunjavanja novim i revizije postojećih standarda iz ove oblasti, a na predlog privrednih preduzeća korisnika metalnih prevlaka i proizvođača vijaka.

Zainteresovane organizacije koje nisu dobile tekstove ovih predloga standarda mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju, 11000 Beograd, Cara Uroša br. 54, tel. 634—322 sa zahtevom da im se isti dostave radi stavljanja eventualnih primedbi, izmena ili dopuna.

iz oblasti nodularnog liva

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. avgust 1973. godine

Ovim se stavlja na javnu diskusiju predlog standarda:

Predlog br. 10582 Nodularni liv nelegiran i nisko legiran **JUS C.J2.022**

Gornji predlog pripremila je stručna komisija obrazovana od predstavnika proizvođača, potrošača i zainteresovanih ustanova. Predlozi su posebno odštampani i dostavljeni zainteresovanim radnim organizacijama.

Međutim, ukoliko još ima zainteresovanih koji nisu dobili tekstove predloga oni se mogu obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, pošt. pregradak 933), sa zahtevom da im se pojedini predlozi naknadno dostave.



iz oblasti tehnike zavarivanja metala

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. avgust 1973. godine

Ovim se stavljaju na javnu diskusiju 3 predloga standarda iz oblasti zavarivanja metala i to:

- Predlog br. 10583** Tehnika zavarivanja metala. Žice za zavarivanja pod zaštitnim praškom. Zavarivanje sa više zavara niskougleničnih i niskolegiranih čelika **JUS C.H3.052**
- Predlog br. 10584** Tehnika zavarivanja metala. Praškovi za postupak zavarivanja pod zaštitnim praškom **JUS H.B1.080**
- Predlog br. 10585** Tehnika zavarivanja metala. Postupak zavarivanja pod zaštitnim praškom. Ispitivanje mehaničkih osobina čistog vara **JUS C.T3.062**

Gornje predloge pripremila je stručna komisija obrazovana od predstavnika proizvođača, potrošača i zainteresovanih ustanova. Predlozi su posebno odštampani i dostavljeni zainteresovanim radnim organizacijama.

Međutim, ukoliko još ima zainteresovanih koji nisu dobili tekstove predloga, isti se mogu obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd pošt. pregr. 933), sa zahtevom da im se pojedini predlozi naknadno dostave.



iz oblasti poljoprivrede i prehrambene industrije

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. avgust 1973. godine

Ovim se stavljaju na javnu diskusiju sledeći predlozi standarda:

- Predlog br. 10586** Određivanje ukupnog šećera **JUS E.B8.025**
- Predlog br. 10587** Određivanje suve materije refraktometrom .. **JUS E.B8.026**

Predlozi su rađeni na bazi preporuka Međunarodne organizacije za standardizaciju — ISO.

Interesenti se mogu obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju, 11000 Beograd, Cara Uroša 54, pošt. pregr. 933, sa zahtevom da im se predlozi dostave.



iz oblasti spojnih elemenata

Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. avgust 1973. godine

Ovim se stavljaju na javnu diskusiju sledeći predlozi jugoslovenskih standarda:

- Predlog br. 10588** Tolerancije metričkog navoja s trouglastim ISO-profilom na koga se nanosi galvanska prevlaka. Brojčane vrednosti osnovnih odstupanja i debljine galvanske preporuke **JUS M.B0.620**
- Predlog br. 10589** — Tehnički propisi za izradu i isporuku vijaka i navrtki za opštu primenu **JUS M.B1.021**
- Predlog br. 10590** — Tehnički propisi za izradu i isporuku vijaka višeg kvaliteta **JUS M.B1.023**
- Predlog br. 10591** — Tehnički propisi za izradu i isporuku vijaka za drvo **JUS M.B1.024**
- Predlog br. 10592** — Tehnički propisi za izradu i isporuku navrtki višeg kvaliteta **JUS M.B1.028**
- Predlog br. 10593** — Prihvatljivi nivo kvaliteta za vijke, navrtke i slične elemente za spajanje **JUS M.B1.029**

Zainteresovane radne organizacije koje nisu dobile tekst ovih predloga standarda, mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, pošt. pregr. 933), sa zahtevom da im se (pojedini ili svi) predlozi dostave radi stavljanja eventualnih primedbi, izmena ili dopuna.

Predlog standarda JUS M.B0.620 izradio je Zavod za avtomatizaciju—Ljubljana, a predloge JUS M.B1.021, 023, 024, 028 i 029 izradilo je Poslovno udruženje proizvođača žice, žičanih i vijačnih proizvoda u Beogradu.

Zahtevi za slanje predloga mogu se dostaviti najkasnije do 1. jula 1973. godine.

iz oblasti gornjeg stroja železničkih pruga

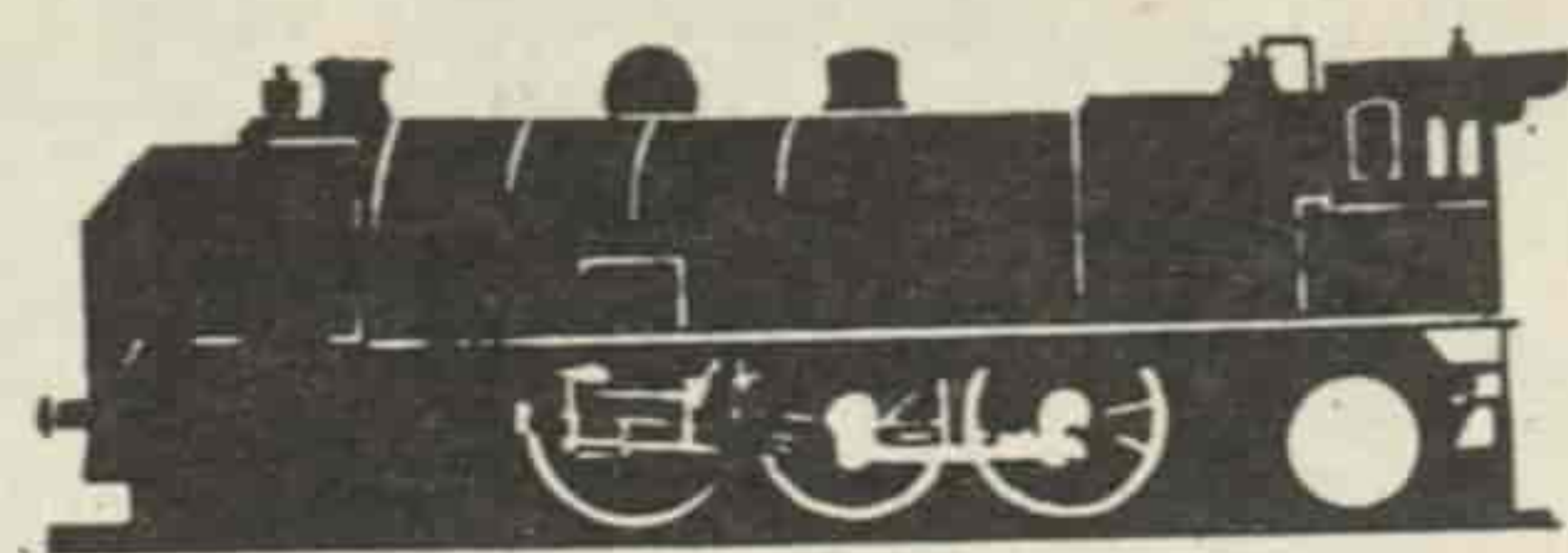
Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. avgust 1973. godine

Ovim se stavlja na javnu diskusiju sledeći predlog standarda:

Predlog br. 10594 Vijci i navrtke za gornji stroj železničkih pruga.
Tehnički uslovi za izradu i isporuku **JUS M.B1.022**

Predlog standarda je umnožen i dostavljen na adresu izvesnog broja zainteresovanih preduzeća radi proučavanja i dostavljanja obrazloženih pismenih primedbi.

Interesenti koji ovaj predlog nisu dobili mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, Cara Uroša br. 54), sa zahtevom da im se predlog naknadno dostavi.



iz oblasti konektora za elektronske uređaje

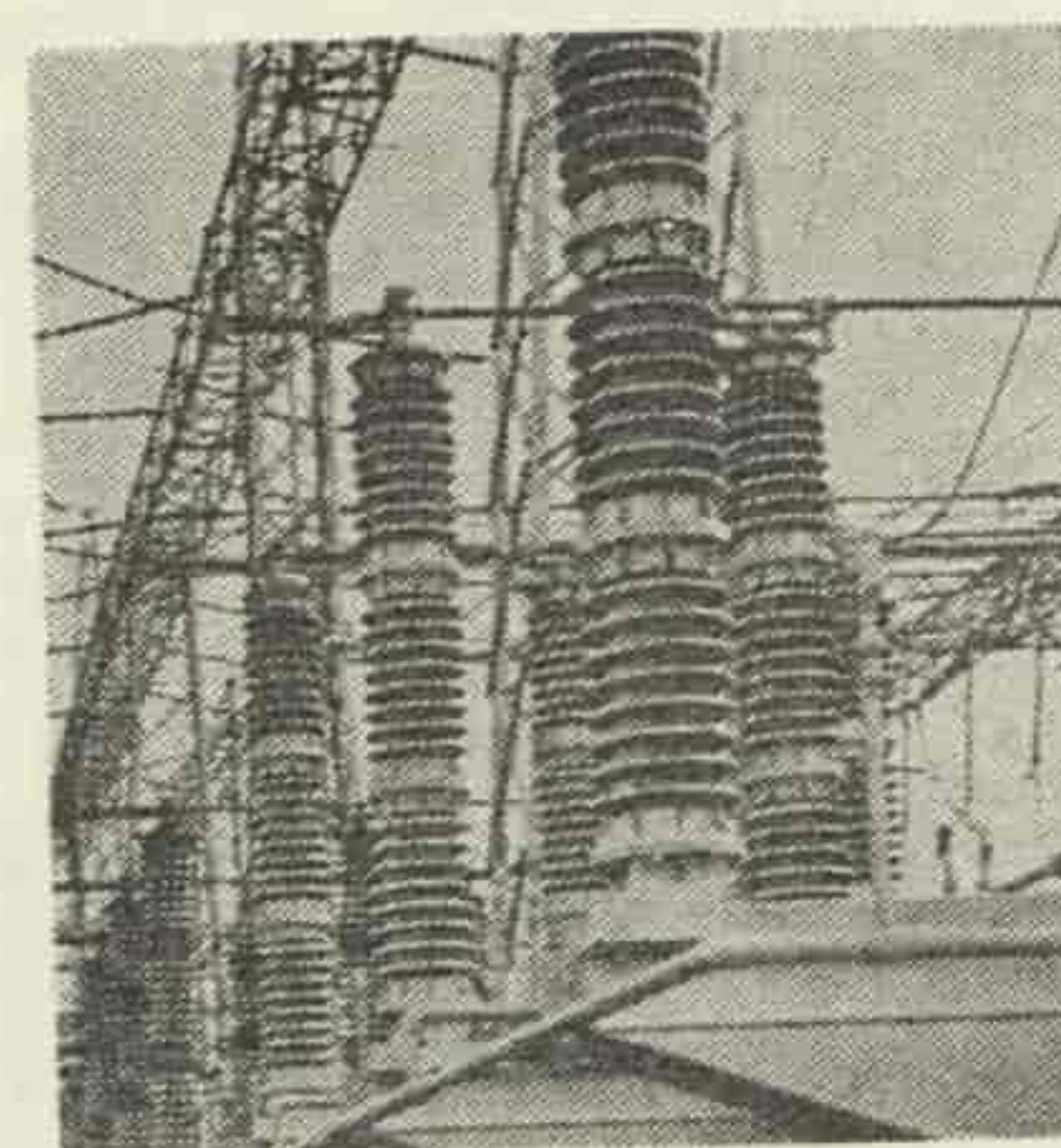
Krajnji rok za dostavljanje primedbi: 1. avgust 1973. godine.

Ovim se stavlja na javnu diskusiju predlozi jugoslovenskih standarda iz oblasti konektora i to:

- Predlog br. 10595** Konektori za frekvencije do 3 MHz. Konektori za štampane ploče, rastere 2,54 mm. Tehnički uslovi **JUS N.R4.111**
- Predlog br. 10596** Konektori za frekvencije do 3 MHz. Konektori za štampane ploče, rastera 2,54 mm. Oblik i mere **JUS N.R4.112**
- Predlog br. 10597** Konektori za frekvencije do 3 MHz. Konektori za štampane ploče, rastera 2,54 mm. Granična merila **JUS N.R4.113**
- Predlog br. 10598** Konektori za frekvencije do 3 MHz. Okrugli konektori za radio i srodne zvučne uređaje. Tehnički uslovi **JUS N.R4.135**
- Predlog br. 10599** Konektori za frekvencije do 3 MHz. Okrugli konektori za radio i srodne zvučne uređaje. Oblik i mere **JUS N.R4.136**
- Predlog br. 10600** Konektori za frekvencije do 3 MHz. Okrugli konektori za radio i srodne zvučne uređaje. Granična merila **JUS N.R4.137**

Predloge standarda je pripremio tehnički pododbor 48B JEK-a prema publikacijama Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC).

Interesenti koji nisu dobili ove predloge standarda mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, Cara Uroša 54, p.p. 933) sa zahtevom da im se materijal dostavi.



međunarodna
standardizacija

primljena dokumentacija

Ovaj pregled sadrži predloge međunarodnih standarda, usvojene međunarodne standarde i drugu važniju dokumentaciju koju je Jugoslovenski zavod za standardizaciju primio od Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC).

Preporučuje se zainteresovanim da koriste ovu dokumentaciju uvidom u prostorijama Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju, ili putem izrade kopija, a na posebno traženje, uz obavezu plaćanja troškova reprodukcije.



dokumentacija ISO

ISO/TC 4 — Kotrljajni ležaji

Predlozi međunarodnih standarda:

br. 3097 »Kotrljajni ležaji. Radialni igličasti kotrljajni prsten. Metrička serija. Dimenzije serije 48 i 49. Tolerancije. Tolerancije normalne klase«.

br. 3145 »Kotrljajni ležaji. Kotrljajni ležaji sa sferičnom spoljnom površinom i sa širokim unutrašnjim prstenom. Ekscentrični prsten za blokiranje«.

ISO/TC 5 — Metalne cevi i fitinzi

Predlog međunarodnih standarda:

br. 2937 »Ravne i bezšavne čelične cevi za mehaničku primenu«.

br. 2938 »Čelična žičana užad za opšte svrhe. Određivanje opterećenja pri kidanju«.

(Rok za primedbe 15. VI. 1973)

ISO/TC 10 — Crteži (opšti principi)

Predlozi međunarodnih standarda

br. 3040 »Crteži u mašinstvu. Dimenzije i tolerancije konusa«.

br. 3098 »Tehnički crteži — pismo. Deo I: Znaci pisma za opštu upotrebu«.

(Rok za primedbe 22. VI. 1973.)

ISO/TC 14 — Krajevi vratila

Predlog dodatka 1 i 2 ISO/R 775—1969

»Krajevi vratila cilindrični i konični sa konusom »1/10«.

(Rok za primedbe 1. VII. 1973).

ISO/TC 20 — Aero i kosmanautika

Međunarodni standard:

br. 2020 »Savijljiva čelična žičana užad za kontrolu u vazduhoplovstvu«

ISO/TC 22 — Automobili

Međunarodni standardi:

br. 2346 »Automobili. Svećice za paljenje M14×1,25 kratka, sa ravnim sedištem«.

br. 2347 »Automobili. Svećice za paljenje M14×2,5 kratke, sa koničnim sedištem«.

Predlog međunarodnog standarda:

br. 3162 »Karavan i lake prikolice. Priključivanje na sistem kočenja sa potpritiskom. Dimenzionalne karakteristike. (Rok za primedbe 15. VI. 1973).

ISO/TC 28 — Nafta i proizvodi nafte

Međunarodni standard:

br. 2192 »Proizvodi prerade nafte. Određivanje sumpora. Metode lampe«.

Predlozi međunarodnih standarda:

br. 3015 »Naftina ulja. Određivanje tačke zamućenja«

br. 3016 »Naftina ulja. Određivanje tačke stinjavanja« (Rok za primedbe 1. VII. 1973).

ISO/TC 29 — Sitan alat

Međunarodni standard:

br. 2729 »Alat za obradu drveta. Sočiva i dleta«. Ispravka ISO/IS 235II—1972

»Proširivači sa cilindričnom i Morzekoničnom drškom. Preporučene dimenzije za skladišta«.

ISO/TC 30 — Merenje protoka tečnosti u zatvorenim kanalima.

Međunarodni standard:

br. 2186 »Protok tečnosti u zatvorenim kanalima. Veza za signalizaciju pritiska između primarnih i sekundarnih elemenata«.

ISO/TC 34 — Poljoprivredni prehrambeni proizvodi

Međunarodni standard:

br. 2292 — »Zrno kakaoa. Uzimanje uzoraka«.

ISO/TC 36 — Kinematografija

Međunarodni standard:

br. 1781 »Kinematografija. Upotreba projektor za kinematografski film od 8 mm, tip S, za direktnu projekciju«.

Predlog međunarodnog standarda:

br. 2967 »Kinematografija. Skladišta za 35 mm kinematografski film (nesnimljeni), perforirani film 8 mm tip, S, magnetske trake (1—3—5—7—0).

ISO/TC 38 — Tekstil

Predlog izmene 4 ISO/R 105/I—1959

»Ispitivanje postojanosti boja«.

Predlog izmene 1 ISO/R 105/II 1963

»Ispitivanje postojanosti obojenja tekstila II serija.

Predlog izmene 2 ISO/R 105/IV—1968

»Ispitivanje postojanosti obojenja tekstila IV serija. (Rok za primedbe 15. VI. 1973)

ISO/TC 39 — Mašine alatke

Predlozi međunarodnih standarda:

br. 3020 »Uslovi ispitivanja za vertikalne stubne bušilice sa prizmatičnim vođicama. Ispitivanje tačnosti. Praktična ispitivanja«.

br. 3089 »Samocentrirajuće stezne glave i glave sa ručnim stezanjem (normalne tačnosti). Ispitivanje uslova prijema (geometrijska tačnost) (Rok za primedbe 15. VI. 1973)

ISO/TC 42 — Fotografija

Predlog međunarodnog standarda:

br. 3028 »Fotografija. Fotofleš lampe sa širokim snopom. Određivanje relativne distribucije energije spektra za izračunavanje indeksa spektralne distribucije« (Rok za primedbe 15. VI. 73).

ISO/TC 43 — Akustika

Međunarodni standard:

br. 2249 »Akustika. Opis i merenje fizičkih osobina zvučnih sondi«.

ISO/TC 44 — Varenje

Međunarodni standard:

br. 2560 »Obložne elektrode za ručno, lučno zavarivanje mekih i niskolegiranih čelika. Simbolične oznake za identifikaciju«.

ISO/TC 50 — Šelak

Predlog međunarodnog standarda:

br. 57 »Bezbojni šelak. Specifikacije« (Rok za primedbe 15. IV. 1973).

ISO/TC 70 — Motori sa unutrašnjim sagorevanjem

Međunarodni standard:

br. 2314 »Gasne turbine. Prijemna ispitivanja«

ISO/TC 79 — Laki metali i njihove legure

Međunarodni standard:

br. 2297 »Hemijska analiza aluminijuma i njegovih legura. Kompleksometrijsko određivanje magnezijuma«.

ISO/TC 91 — Površinski aktivna sredstva

Međunarodni standard:

br. 456 »Površinski aktivna sredstva. Analize sapuna. Određivanje slobodnih alkalija«.

ISO/TC 93 — Skrob, njegovi derivati i sporedni proizvodi

Međunarodni standardi:

br. 1227 »Skrob, njegovi derivati i sporedni proizvodi. Rečnik«.

br. 1743 »Sirup glikoze. Određivanje suve materije. Metoda indeksa prelamanja«.

ISO/TC 95 — Kancelarijske mašine

Predlog međunarodnog standarda:

br. 3066 »Duplikatori. Postavljanje repera« (Rok za primedbe 22. VI. 1973)

ISO/TC 97 — Računske mašine i obrada informacija

Međunarodni standard:

br. 2593 »Konektori za sisteme razmene informacija za terminalnu opremu sa velikom brzinom«

ISO/TC 98 — Osnove statičkih proračuna građevinskih konstrukcija

Međunarodni standard:

br. 2394 »Opšti principi za potvrdu sigurnosti građevina«.

ISO/TC 102 — Železne rude

Međunarodni standard:

br. 2596 »Železne rude. Određivanje higroskopske vlage uzoraka za analizu«.

Predlog međunarodnog standarda:

br. 3086 »Železne rude. Eksperimentalne metode za proveru načina uzimanja uzoraka« (Rok za primedbe 1. VII. 1973).

ISO/TC 105 — Čelična žičana užad

Predlog međunarodnog standarda:

br. 3108 »Čelična žičana užad za opšte svrhe. Određivanje opterećenja pri kidanju. (Rok za primedbe 15. VI. 1973).

ISO/TC 135 — Ispitivanje bez razaranja

Predlog međunarodnog standarda

br. 3057 »Ispitivanje bez razaranja. Tehnička dobijanja metalografske replike za ispitivanje površine« (Rok za primedbe 1. VII. 1973).

dokumentacija IEC

**IEC/TC 2 — Rotacione mašine**

IEC publikacija 413 (prvo izdanje, 1972): Postupak ispitivanja za određivanje fizičkih svojstava materijala za ugljene četkice koje se upotrebljavaju u električnim mašinama. Cena: 37,50 šv. fr.

IEC/TC 3 — Grafički simboli

Zapisnik sastanka komiteta održanog 8. novembra 1972. u Atini.

Zapisnik sastanka podkomiteta za simbole primenjene na šemama, održanog od 31. oktobra do 4. novembra 1972. u Atini.

Simboli za detektore jonizujućih zračenja
Simboli za feritne perle.

Simboli za sijalice.

Gornji predlozi upućeni su na saglasnost po šestomesečnom pravilu sa rokom za glasanje 15. avgusta 1973.

IEC/TC 10 — Izolacione tečnosti i gasovi

Prva izmena IEC publikacije 74, drugo izdanje, 1963. Postupak za procenu stabilnosti izolacionih ulja prema oksidaciji. Cena 5 šv. fr.

Novi tečni hidrougljenični dielektrici (izuzev mineralnih ulja za transformatore i prekidače). Opšta razmatranja i postupci ispitivanja. Karakteristike. Upućeno na saglasnost po šestomesečnom pravilu. Rok za glasanje 31. jula 1973.

IEC/TC 12 — Radiokomunikacije

IEC publikacija 65: Zahtevi u pogledu bezbednosti, koji se odnose na elektronske i srodne uređaje za domaćinstva i sličnu opštu upotrebu, koji se priključuju na električnu mrežu. Treće izdanje, 1972. Cena 72 šv. fr.

IEC/TC 17 — Prekidači i kontroleri

Izveštaj potkomiteta 17A sa sastanka u Stokholmu, održanog od 11. do 13. septembra 1972. godine.

IEC/TC 23 — Instalacioni pribor

Zapisnik sastanka podkomiteta za svetski sistem priključnih naprava, održan od 7. do 9. novembra 1972. u Atini.

IEC/TC 35 — Primarne ćelije i baterije

Dopuna br. 1 — IEC publikaciji 86—1 (treće izdanje — 1971. god.): Primarne ćelije i baterije, deo 1: Opšti tehnički uslovi, čl. 6 Označavanje i čl. 7 Elektromotorna sila. Februar 1973. god. Cena 3 šv. fr.

IEC/TC 40 — Kondenzatori i otpornici za elektronske uređaje

IEC publikacija 361A: Prva dopuna publikacije 361 (1971). Nepromenljivi tantalski kondenzatori sa tečnim i čvrstim elektrolitom. Deo 3: Mere i detaljne specifikacije. Izdanje 1972. Cena 25 šv. fr.

IEC/TC 43 — Električni ventilatori

Predlog preporuke za električne ventilatore naizmenične struje i regulatore njihovih brzina za neindustrijsku primenu. Upućeno na saglasnost po šestomesečnom pravilu. Rok za glasanje je 31. avgust 1973. godine.

IEC/TC 46 — Kablovi, žice i talasovodi za telekomunikacione uređaje

IEC publikacija 153—7: Šuplji metalni talasovodi. Deo 7: Posebne specifikacije za kvadratne talasovode. Prvo izdanje 1972. Cena 19,50 šv. fr.

IEC/TC 47 — Poluprovodnički sastavni delovi

IEC publikacija 147—1: Osnovne vrednosti i karakteristike poluprovodničkih sastavnih delova i opšti principi mernih metoda. Drugo izdanje, 1972 god. Cena 52,50 šv. fr.

IEC publikacija 147—1B: Osnovne vrednosti i karakteristike poluprovodničkih sastavnih delova i opšti principi mernih metoda. Deo 1: Osnovne vrednosti i karakteristike. Drugo izdanje, 1973. god. Cena 42 šv. fr. Dopuna br. 2 — IEC publikaciji 86—3 (prvo izdanje, 1965 god.): Primarne ćelije i baterije, deo 3: Priključci, dodatna slika za tip XLI — Kontaktna dugmad. Februar 1973. god. Cena 3 šv. fr.

Kalendar zasedanja

Kalendar zasedanja tehničkog komiteta, potkomiteta i drugih organizacija: Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC).

U ovoj rubrici objavljujemo nova sazvana i planirana zasedanja, prema informacijama iz Biltena ISO i Biltena IEC u kojima se objavljuju podaci o zasedanjima. Planirana zasedanja označena su znakom*. Datumi i mesta ovih zasedanja biće naknadno definitivno određeni.

Zainteresovana preduzeća, organizacije i ustanove, koji žele da na svoj teret pošalju svoje stručnjake na neko od ovih zasedanja, treba da se obrate Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd, Cara Uroša br. 54) radi dobijanja potrebnih objašnjenja i uputstava.

Za učešće na zasedanju ISO i IEC potrebno je pismeno ovlašćenje Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju, pošto je JZS u tim organizacijama učlanjen u ime naše zemlje.

ISO

1973.

Maj/Juni

31—1	Tokio	ISO/TC 127/SC3	Mašine za zemljane radove. Eksploatacija i održavanje Hemija. Opšte metode za organske proizvode Zgradarstvo. Modularna koordinacija
	London	*ISO/TC 47/SC11 *ISO/TC 59/SC1	

Juni

4—6	Ženeva	ISO/TC 73	Pitanja široke potrošnje
5—7	Berlin	*ISO/TC 44/SC6	Varenje. Oprema za elektrootporno zavarivanje
5—8	Pariz	ISO/TC 22/SC13	Automobili. Komande, pokazivači i kontrolna svetla
5—8	Brisel	ISO/TC 52/SC1	Hermetičke limenke za životne namirnice
6—8	Berlin	ISO/TC 108/SC2	Mehanički udari i vibracije. Merenje i određivanje mehaničkih udara i vibracija koje se odnose na mašine, drumska vozila i konstrukcije
7—8	Berlin	ISO/TC 2/SC1	Vijci, navrtke i pribor. Mehaničke osobine elemenata za pričvršćavanje
12	Cirih	*ISO/TC 24/SC5	Sita, određivanje granulometrijskog sastava sejanjem i drugim metodama. Sita od tekstilnog materijala
13	Cirih	*ISO/TC 24/SC3	Sita, određivanje granulometrijskog sastava sejanjem i drugim metodama. Industrijska sita
18—19	London	*ISO/TC 17/SC9	Čelik. Pokalaisani limovi
18—22	Štokholm	*ISO/TC 39/SC2	Mašine alatke. Uslovi ispitivanja
20	London	*ISO/TC 117/SC1	Industrijski ventilatori. Ispitivanje ventilatora
21	London	*ISO/TC 117/SC2	Industrijski ventilatori
21—22	London	*ISO/TC 117	Industrijski ventilatori
25	Kiruna	*ISO/TC 102/SC1	Železne rude. Uzimanje uzoraka
		*ISO/TC 14	Krajevi vratila
		*ISO/TC 16	Klinovi i žlebovi
	Španija	*ISO/TC 22/SC5	Automobili. Ispitivanje motora
		*ISO/TC 30/SC4	Merenje protoka tečnosti u zatvorenim kanalima. Metoda registrovanja
		ISO/TC 30/SC5	Merenje protoka tečnosti u zatvorenim kanalima. Elektromagnetni merači protoka
		*ISO/TC 30/SC6	Merenje protoka tečnosti u zatvorenim kanalima. Terminologija

II Kvartal

*ISO/TC 18/SC1	Cink i cinkove legure. Metode analize
*ISO/TC 20/SC8	Aero i kosmonautika. Terminologija
*ISO/TC 22/SC21	Automobili. Električna drumska vozila
*ISO/TC 26/SC1	Bakar i bakarne legure. Metode hemijskih analiza

Holandija	*ISO/TC 28/SC1	Nafta i proizvodi nafte. Terminologija
	*ISO/TC 83	Gimnastičke sprave i sportska oprema
Poljska	*ISO/TC 96/SC3	Dizalice i drugi uređaji za dizanje i odgovarajuća oprema za ekskavatore. Izbor kablova
	*ISO/TC 104/SC1	Konteneri za transport robe. Dimenzije, tehnički uslovi i ispitivanje.
	ISO/TC 144	Konteneri za opštu upotrebu serije 1 i 2 Sistemi za difuziju vazduha
Septembar		
5—7	Vašington	*ISO Savet
5—7	Vašington	*ISO/TC 68 Standardizacija u oblasti bankarstva
5—7	Vašington	*ISO/TC 146 Čistoća vazduha
10—13	Vašington	*ISO/TC 147 Čistoća vode
10—14	Vašington	*ISO/TC 17 Čelik
10—14	Vašington	*ISO Generalna skupština
10—14	Vašington	ISO/TC 2 Vijci, navrtke i pribor
12—14	Vašington	*ISO/TC 12 Veličine jedinice, simboli i faktori i tablice za preračunavanje
24—28		*ISO/TC 4/SC5 Kotrljajni ležaji. Igljasti ležaji
24—28	London	*ISO/TC 97/SC10 Računske mašine i obrada informacija. Magnetni diskovi
		*ISO/TC 27 Čvrsta mineralna goriva
		*ISO/TC 132/SC2 Ferolegure. Hemijska analiza
Oktobar		
22—26	Madrid	*ISO/TC 79/SC2 Laki metali i njihove legure. Anodni aluminijum
Oktobar		
29	Tel Aviv	*ISO/TC 35/SC2 Boje i lakovi. Opšte metode za ispitivanje pigmentata
29—30	Tel Aviv	*ISO/TC 35/SC10 Boje i lakovi. Metode ispitivanja veziva za boje
30	Tel Aviv	*ISO/TC 35/SC4 Boje i lakovi. Titandioksid
30—31	Tel Aviv	*ISO/TC 35/SC1 Boje i lakovi. Terminologija
Oktobar/Novembar		
29—1	Tokio	*ISO/TC 8 Brodogradnja
30—1	Tel Aviv	*ISO/TC 35/SC9 Boje i lakovi. Opšte metode ispitivanja boja i lakova
		*ISO/TC 17/SC3 Čelik. Konstrukcioni čelici
	SSSR	*ISO/TC 70/SC6 Motori sa unutrašnjim sagorevanjem. Gasne turbine
Novembar		
13—15	Berlin	*ISO/TC 135/SC5 Ispitivanje bez razaranja. Metode ispitivanja bez radijacija
	London	*ISO/TC 33 Vatrostalni materijal
		ISO/TC 86/SC5 Rashladni uređaji. Konstrukcija i ispitivanje frižidera za domaćinstvo
		*ISO/TC 86/SC7 Rashladni uređaji. Konstrukcija i ispitivanje rashladnih vitrina i sličnih uređaja za trgovinu
	London	*ISO/TC 89 Ploče vlaknatice
	Torino	*ISO/TC 144/SC4 Sistemi za difuziju vazduha. Ispitivanje i prikazivanje karakteristika za akustiku
IV kvartal		
		*ISO/TC 4 Kotrljajni ležajevi
		*ISO/TC 22/SC6 Automobili. Težine i dimenzije
		*ISO/TC 22/SC9 Automobili. Dinamika vožnje i ponašanje na putu
	London	*ISO/TC 22/SC18 Automobili unutrašnja oprema
	SSSR	*ISO/TC 23/SC5 Poljoprivredne mašine i traktori. Oprema za obradu tla
	Budimpešta	ISO/TC 43/SC2 Akustika. Akustika u zgradarstvu
Nepoznati podaci za mesec		
		*ISO/TC 50 Šelak
		*ISO/TC 57 Metrologija i karakteristika površina
		*ISO/TC 72/SC1 Tekstilne mašine i pomoćni uređaji. Mašine, uređaji za pripremu, vlakana za pređenje, pređenje i istežanje
		*ISO/TC 74 Cement i kreč
		*ISO/TC 87 Pluta
		*ISO/TC 94/SC1 Lična zaštitna sredstva. Zaštitna odeća i oprema. Zaštitni šlemovi

1973—1974

		*ISO/TC 70/SC1	Motori sa unutrašnjim sagorevanjem. Definicije
	SSSR	*ISO/TC 96	Dizalice i drugi uređaji za dizanje i odgovarajuća oprema za ekskavatore

1974

Januar		*ISO/TC 82/SC6	Rudarstvo. Dijamantski bušeci pribor sa jezgrovanjem
Februar		*ISO/TC 10/SC4	Crteži (opšti principi)
Mart		*ISO/TC 58	Boce za gasove
April	London	*ISO/TC 33/SC2	Vatrostalni materijal. Metode fizičkog ispitivanja
		*ISO/TC 33/SC4	Vatrostalni materijal. Hemijska analiza
	Pariz	*ISO/TC 97/SC8	Računske mašine i obrada informacija. Numeričko upravljanje mašinama

I kvalitet

		*ISO/TC 2/SC1	Vijci, navrtke i pribor. Mehaničke osobine elemenata za pričvršćivanje
		*ISO/TC 67/SC5	Materijal i oprema za industriju nafte i prirodnog gasa. Obloge i cevi za bušenje
		*ISO/TC 93/SC6	Skrob (njegovi derivati) i sporedni proizvodi
		*ISO/TC 95/SC6	Kancelarijske mašine. Mašine za obradu pošte i druge specijalne mašine
		*ISO/TC 152	Gips

informacije ISO

važeci ISO i IEC principi u sistemima za potvrdu kvaliteta u odgovarajućim standardima

Aktivnosti članica ISO i IEC u domenu pripreme standarda i uvođenja sistema za potvrđivanje kvaliteta proizvoda (sistemi za certifikaciju), proističu iz saznanja da su standardi bitan faktor ekonomskog života, da poboljšavaju proizvodnju i omogućuju proširenje trgovačke razmene, jer su izrađeni na naučnom iskustvu i tehnološkom ispitivanju. Uticaji standarda na spoljnu trgovinu mogu se ocenjivati i razmatrati preko njihovih opštih efekata, ali standardi ne bi trebalo da imaju svrhu da osiguravaju zaštitu nacionalne proizvodnje.

Sporazumi koji se odnose na standarde i sistem za potvrdu kvaliteta, izrađeni od strane ISO i IEC i njihovih članica, su, osim toga, usmereni na poboljšanje međunarodne trgovine i olakšavanje tehnološke razmene. Oni isključuju mogućnost realizovanja rđavih ideja i postupaka. Članice ISO i IEC poznaju ulogu koju ima osiguranje u vezi sa snabdevanjem proizvođača u okviru normalnih odnosa između potrošača i proizvođača.

U svetlu ovakvih ocena, saveti ISO i IEC izradili su sledeće principe koji predstavljaju izvestan stepen uzajamnosti u međusobnim odnosima.

1. — Sistemi za potvrđivanje kvaliteta (certifikacioni sistem) koje su ustanovile ISO ili IEC ili u kojima one učestvuju, bilo da treba da postanu nacionalni, regionalni ili svetski, treba da se zasnivaju prema mogućnosti, direktno ili indirektno, na međunarodnim ISO i IEC standardima uvek, ako ovi postoje, sa dovoljnom preciznošću, ili da se uvode u odgovarajućem roku.
2. — Kada jedan međunarodni ISO i IEC standard treba to da postane, ili da se primeni u preduzeću, u okviru sistema za potvrđivanje kvaliteta, članice ISO i IEC osiguraće funkcionisanje takvog sistema lično, staraće se naročito za prilagođavanje standarda potrebama sistema i usaglašavati ga posebno u sledećem:
 - a) da tačno definiše postavljene zahteve;
 - b) da propiše takve metode merenja i ispitivanja koje se mogu lako primeniti;
 - c) da definicija kao i tehnička specifikacija, kao zahtevi treba da zadovolje sistem;
 - d) da predviđaju razvoj i tehničko unapređenje.
3. — Svaki sistem za potvrdu kvaliteta, zasnovan na standardima treba da omogući potvrđivanje kvaliteta proizvoda, a da ne pravi razliku prema njihovom poreklu. Detalji o njegovom funkcionisanju moraju biti potpuno opisani u dokumentima koji su namenjeni korisnicima.
4. — Svaki sistem za potvrdu kvaliteta proizvoda zasnovan na standardima ako je dat u pogodnoj formi i precizno, treba da nađe najširu primenu u internoj kontroli kvaliteta, naročito pri proizvodnji onih proizvoda čiji se kvalitet treba da potvrđuje nekim dokumentom (certifikatom).
5. — Svaki sistem za potvrdu kvaliteta zasnovan na standardima, mora biti tako postavljen da se može dopuniti i menjati, ako je to potrebno, s obzirom na njegovu primenu.
6. — Svaki sistem za potvrdu kvaliteta, zasnovan na standardima, mora biti tako organizovan od strane jednog autoritativnog tela da zastupa interese svih zainteresovanih strana za njegovo funkcionisanje i da omogući da se nepristrasno sprovede u delo svi principi datog kodeksa.
7. — Kada dve ili više članica ili grupa članica ISO ili IEC treba da uvedu, ili su uvele, dva ili više sistema za potvrđivanje kvaliteta za jedan isti proizvod ili skup proizvoda, između sebe treba da zaključe sporazume, zasnovane na pravnoj jednakosti, uz nastojanje da se uklone razlike koje postoje u standardima. Ako postoji pogodan ISO standard njega treba uzeti za tehničku osnovu takvih sporazuma. U nedostatku takvog standarda svaki standard koji proizilazi iz zaključenih sporazuma, treba da se podnese na uvid ISO i IEC kako bi se na osnovu njega mogao izraditi odgovarajući ISO ili IEC međunarodni standard.
8. — Članice ISO i IEC treba da pružaju međusobno svaku pomoć kako bi njihovi narodi potpuno mogli da koriste odredbe datog kodeksa.
9. — Svaka članica ISO i IEC koja bi imala razloga da se žali na neprimenjivanje postojećeg kodeksa u vezi sa sistemom za potvrdu kvaliteta, ako za ovaj odgovara i druga članica, ili u njemu učestvuje i druga članica, može, u takvom slučaju, da se obrati odgovarajućim službama Saveta ISO ili IEC da bi se našlo zadovoljavajuće rešenje.
10. — ISO i IEC nastaviće sa pružanjem svoje pomoći državnim nacionalnim i međunarodnim organizacijama da usvoje politiku »upućivanja na standarde« i na prihvatanje sistema i sporazuma na međunarodnom planu. Poželjno je, prema tome, da na principe datog kodeksa obrate pažnju svi odgovorni i druge članice ISO i IEC koje su zainteresovane za pitanja potvrđivanja kvaliteta (certifikacije) uopšte.

Pažnja! Na kraju date zbirke termini »Potvrđivanje kvaliteta«. »Sistem za potvrdu kvaliteta« i »Sporazumi o potvrđivanju kvaliteta« imaju sledeće značenje:

- »Potvrđivanje kvaliteta« (certifikacija) termin objašnjava pojam — sigurnosti koja se pruža uz, ili pod nadzorom jednog kompetentnog i nezavisnog organa, da je roba uredno usaglašena sa standardom ili tehničkim uslovima.
- »Sistem za potvrđivanje kvaliteta« — svaki sistem uspostavljen od strane nezavisnog organa poziva se na svoja pravila i svoje standarde, ili na grupu organa koji se pozivaju na zajednička pravila i zajedničke standarde.
- »Sporazum o potvrđivanju kvaliteta« — odredba usvojena zajedničkim ugovorom između dva ili više odgovarajućih sistema da bi se međusobno poštovali principi postojećeg kodeksa.

internacionalni vodič za sigurnost u gradnji

Građevinari i inženjeri ponekad nauče svoje lekcije na okrutan način iz katastrofalnih propasti mosta, brane ili stambenog bloka. Razvoj novog shvatanja sigurnosti u gradnji zajedno sa sve širom međunarodnom saradnjom na naučnim i ekonomskim aspektima, podvlači potrebu za unifikacijom principa koji određuju planove proračuna.

Sada, posle mnogih godina naučnog rada, ISO je objavio novi međunarodni standard koji postavlja principe i metode koji su usvojeni kao prvi korak ka unifikaciji različitih načina vršenja građevinskih proračuna.

Sastavljanje predloga standarda ISO 2394 (Opšti principi za potvrdu sigurnosti građevina) izvršio ISO tehnički komitet 98 u saradnji sa sedam specijalizovanih internacionalnih organizacija*.

*Međunarodno društvo za mostove i gradnju (AIPC); Međunarodno društvo za građevinske konstrukcije (IASS); Međunarodni savet za istraživanja u gradnji i dokumentaciji (CIB); Međunarodno udruženje za prenapregnute materijale (FIP); Međunarodno društvo laboratorija za ispitivanje i istraživanje materijala i konstrukcija (RILEM); Eropski komitet za beton (CEB); Evropska unija društva za čelične konstrukcije.

Dokument daje zajednički osnov za definisanje pravila planiranja proračuna ne samo za konstrukcije i upotrebu u svim građevinarskim radovima (građevine, mostovi, industrijska gradnja, itd.) već i za građevinske elemente i temelje. Metoda proračuna se zasniva na eksperimentalnim podacima (uključujući ispitivanja na modelima i prototipovima građevina) i na naučnoj teoriji koja je interpretirana koliko je moguće na statistički način.

ISO standard 2394 pokriva osnovne principe planiranja, mogućnosti primene teorija, određivanje sigurnosti, karakteristične vrednosti i planirane vrednosti.

ISO/TC 98 pripremio je još četiri predloga međunarodnih standarda koji se odnose na:

- Postavljanje opterećenja na podove u stambenim i javnim zgradama
- Određivanje opterećenja na podove fabrika i skladišta
- Klasifikacija sila i kombinacija sila koje utiču na građevine
- Metode izračunavanja uticaja zemljotresa na planiranje gradnje.

ISO News Service, 6 Mart 1973.

ISO objavio standard međunarodnog sistema jedinica

Da li je zaista toliko važno da studenti i profesori, inženjeri aeronautike, matematičari, atomisti i drugi specijalisti iznalaze svoje sopstvene jedinice merenja? Nije li važno da postoji visoki stepen jedinstvenosti u upotrebi jedinica merenja u različitim zemljama i različitim sektorima tehnologije?

U težnji da se postigne što više koristi i efikasnosti i onemogućuje opasnosti od nesporazuma, nastala je ideja da ISO prihvati razradu potrebnih pravila i uputstava.

Sada je objavljena revidovana verzija jednog od najvažnijih ISO-dokumenata. Radi se o međunarodnom standardu ISO »SI-jedinice i preporuke za upotrebu njihovih umnožaka i podeljaka i nekih drugih jedinica«, koji zamenjuje preporuku ISO/R 1000 objavljenu 1969. godine.

Objavljivanje ovog novog standarda je u skladu sa odlukama donetim na Generalnoj Konferenciji za težine i mere (Conference Generale des poids et mesures — CGPM) i preporukama njenog međunarodnog Komiteta (International Commitee — CIPM). Na osnovu toga je, uz šest osnovnih međunarodnih SI-jedinica (metar, kilogram, sekunda, amper, kelvin, kandela), dodata i sedma — mol, koja se koristi kao jedinica količine materije. Dva nova imena i simbola za dve izvedene jedinice, paskal (Pa) za pritisak i mehaničko napre-

zanje, i simens (S) za električnu sprovodljivost, su takođe dodata uz 13 specijalnih naziva koji već postoje u ranijoj tabeli.

Ceo dokument je bio predmet revizije i preuređenja: uvedena su dva nova odeljka, od kojih jedan obrađuje odgovarajuće jedinice svetlosti i odnosnih elektromagnetnih zračenja, a drugi jedinice akustike.

Standard ISO 1000 objašnjava šta predstavlja Međunarodni sistem jedinica i daje smernice za njegovu upotrebu i pravljenje umnožaka i podeljaka SI-jedinica korišćenjem SI-prefiksa, za primenu u raznim oblastima nauke i tehnologije. SI-jedinice čine prvi univerzalni sistem jedinica, zaista međunarodni. Ovaj sistem je brzo postigao da bude opšte prihvaćen.

Detaljnije informacije o količinama i jedinicama koje se koriste na području mehanike, toplote, akustike, električnosti, magnetizma, itd. nalaze se u seriji ISO-standarda koji čine razne delove preporuke ISO/R 31.

Opšte korišćenje SI-jedinica u nastavi, istraživanju, industriji i trgovini, doprineće da se otklone konfuzije, neusklađenosti i prepreke u međunarodnoj trgovini i komunikacijama.

ISO News Service, 20 February 1973.

internacionalni standardi štede milione rubalja

Standard ISO/R 824 koji daje podatke o uslovima performanci za frižidere u domaćinstvu, ušteduje sovjetskoj ekonomiji oko dva miliona rubalja godišnje u fabričkoj izradi i potrošnji električne energije, prema članku »Standard i kvalitet« koji je službena publikacija SSSR kao članice ISO-a. Drugi standardi iz oblasti mašina sa unutrašnjim sagorevanjem štede zemlji osamnaest meseci istraživačkog rada.

Upravo, ta ekonomska i tehnološka korist objašnjava učestvovanje SSSR u radu ISO piše Dr. V. V. Boitsov, Ministar za standardizaciju i član Saveta ISO. Činjenica je da SSSR

učestvuje aktivno u radu dve trećine ISO tehničkih komiteta i da ima status posmatrača u ostalim.«

»Internacionalni standardi su od vitalnog značaja za razvoj i poboljšanje naučne i tehničke saradnje između različitih naroda, i takođe za otklanjanje carinskih barijera u međunarodnoj trgovini« izjavio je Dr. Boitsov.

U 1972. godini je objavljeno da je standardizaciji dato prioritarno mesto u devetom sovjetskom petogodišnjem planu.

ISO News Service, 6 February 1973.

pregled primljenih važnijih inostranih standarda

Ova rubrika obuhvata pregled važnijih inostranih standarda primljenih u standardoteci Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju. Stručnjaci, zainteresovane ustanove i preduzeća mogu da koriste ove standarde u samoj standardoteci Zavoda ili da izvrše nabavku. Za sva obaveštenja obratiti se Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju—Standardoteka, Beograd, Cara Uroša br. 54.

- a) BS — Velika Britanija
- b) GOST* — SSSR
- c) UNI — Italija

DK 001.4:621.86+001.4:621.861 BS 3810: Part 6/73	Glossary of terms used in Materials handling Part 6. Terms used in connection with pulley blocks	DK 621.883.7 UNI 7075—72	Attrezzi di manovra. Lame di cacciavite per viti con intaglio. Prescrizioni e prove
DK 025.45:621/621.0 BS 1000 (621/621.0):1973	Universal Decimal Classification. Mechanical engineering in general. Nuclear technology	UNI 7076—72	„Punte di lama di cacciavite per viti con intaglio
DK 614.812.4:69 CP 93:1972	Code of Practice for the use of safety nets on constructional works	UNI 7077—72	Attrezzi di manovra a mano. Cacciavite per viti a testa con intaglio
DK 614.875:535.374 BS 4803:1972	Guide on protection of personnel against hazards from laser radiation	UNI 7078—72	„Cacciavite per viti senza testa con intaglio
DK 615.471:616—089.819.4—72 BS 4843:1972	Sterile intravenous Cannulae for single use	UNI 7079—72	„Cacciavite a squadra per viti a testa con intaglio
DK 621.313 (083.74) GOST 2582—72	Mashiny ehlektricheskie vrashchayushchiesya tyarovye. Obshchie tehnicheckie trebovaniya	UNI 7080—72	Attrezzi di manovra. Punte di lame di cacciavite per viti con impronta a croce
DK 621.315.2.019.3 (083.74) GOST 2990—72	Kabeli, provoda i shnury. Metod ispytaniya napryazheniem	UNI 7082—72	Attrezzi di manovra a mano. Cacciavite per viti con impronta a croce
DK 621.7.024/083.74) GOST 18206—72	Mashiny dlya ochistki traktorov, ikh dvigatelej, sborochnyh edinit i detalov. Tipy. osnovnye parametry i tekhnicheskie trebovaniya	UNI 7083—72	„Cacciavite a squadra per viti con impronta a croce
DK 621.753.3:621.753.1(083.74) GOST 18107—72	Kalibry dlya metrichekoj rez'by, Dopuski	DK 621.961.4(083.74) GOST 7214—72	Borodki slesarnye
DK 621.798.1.001.4:656.073.2:621.869.88 BS 4826:Part 1:1972	Complete, filled transport packages. Part 1. Identification of package parts when testing	DK 624.27.014.2:(624.27.042,12+624.27.041) BS 153:Parts 1 & 2:1972	Steel girder bridges. Part 1. Materials and workmanship Part 2. Weighing, shipping and erection
		DK 625.232.1(083.74) GOST 18226—72	Vagony metropolitena. Osnovnye parametry i tekhnicheskie trebovaniya
		DK 625.24:658.562(088.7)(083.74) GOST 5.1695—72	Poluvagon chetyrekhosnyj magistral'nykh zheleznykh dorog koleyi 1520 (1524) mm
		DK 628.24:696.1:621.643:666.73 BS 65 & 540:Part 2:1972	Clay drain and sewer pipes including surface water pipes and fittings Part 2. Flexible mechanical joints
		DK 631.22:636.2.083/.084 BS 2505:Part 2:1972	Fixed equipment for cowhouses. Part 2. Metric units

DK 631.372.072.3:624.114.2.013 BS 1841:Part 1:1973	Attachment of mounted implements to agricultural wheeled tractors Part 2. Metric units	UNI 7104—72	„ Additivi ritardanti. Idoneità e relativi metodi di controllo
DK 643.352:643.36 BS 4847:1972	Catering container dimensions	UNI 7105—72	„ Additivi acceleranti. Idoneità e relativi metodi di controllo
DK 658.562 BS 4891:1972	A guide to quality assurance	UNI 7106—72	„ Additivi fluidificanti-aeranti Idoneità e relativi metodi di controllo
DK 661.183.12.001.4(083.74) GOST 10896—72	Ionity. Metody isputanij. Podgotovka k ispytaniyu	UNI 7107—72	„ Additivi fluidificanti-ritardanti Idoneità e relativi metodi di controllo
DK 661.7:547.539.261(083.74) GOST 17445—72	Geksakhlorbenzol tekhnicheskij	UNI 7108—72	„ Additivi fluidificanti-acceleranti Idoneità e relativi metodi di controllo
DK 661.856.532:658.562(088.7)(083.74) GOST 5.1688—72	Kuporos mednyj. Trebovaniya k kachestvu attestovannoj produkcii	UNI 7109—72	„ Additivi antigelo. Idoneità e relativi metodi di controllo
DK 662.942/.944 BS 799: Part 4:1972	Oil burning equipment Part 4. Atomizing burners over 36 litres per hour and associated equipment for single burner and multi burner installations	UNI 7110—72	„ Determinazione della solubilità in acqua distillata ed in acqua satura di calce
DK 665.521.8.001.4(083.74) GOST 18180—72	Bitumy neftyanye. Metod opredeleniya izmeneniya massy posle progreva	UNI 7111—72	„ Determinazione del tenore di sostanza secca
DK 666.15.016.5:543:615.916'13 + 643.352.2:543:615.916'13 BS 4860: Part 2:1972	Permissible limits of metal release from glazed ceramic ware Part 2. Cooking ware	UNI 7112—72	„ Determinazione delle sostanze zuccherine riducenti
DK 666.51.016.5:543:615.916'13 + 642.722:543:615.916'13 BS 4860: Part 1:1972	Permissible limits of metal release from glazed ceramic ware Part 1. Tableware	UNI 7113—72	„ Determinazione dei ligninsolfonati presenti
DK 666.9:620.1 UNI 7086—72	Calcestruzzo confezionato con inerti con dimensione massima oltre 30 mm. Determinazione del ritiro idraulico	UNI 7114—72	„ Determinazione del potere schiumogeno degli additivi aeranti e fluidificanti-aeranti
UNI 7087—72	Calcestruzzo. Determinazione della resistenza alla degradazione per cicli di gelo e disgelo	UNI 7115—72	„ Determinazione della densità degli additivi liquidi o in soluzione
DK 666.923.2(083.74) GOST 8253—72	Mel khimicheskij osazhdennyj	UNI 7116—72	„ Determinazione dell'alcalinità totale
DK 666.972.1 UNI 7101—72	Additivi per impasti cementizi. Definizione e classificazione	UNI 7117—72	„ Determinazione della tensione superficiale di soluzioni contenenti additivi
DK 666.972.1:620.1 UNI 7102—72	Additivi per impasti cementizi Additivi fluidificanti. Idoneità e relativi metodi di controllo	UNI 7118—72	„ Determinazione della concentrazione idrogenionica (pH) di soluzioni contenenti additivi
UNI 7103—72	„ Additivi aeranti. Idoneità e relativi metodi di controllo	UNI 7119—72	„ Determinazione del cloro
		UNI 7120—72	„ Determinazione dei tempi di inizio e di fine presa delle paste cementizie contenenti additivi antigelo
		UNI 7121—72	Malta normale. Determinazione del contenuto d'aria
		UNI 7122—72	Calcestruzzo fresco. Determinazione della quantità d'acqua d'impasto essudata
		UNI 7123—72	Calcestruzzo. Determinazione dei tempi di inizio e fine presa mediante la misura della resistenza alla penetrazione
		DK 667.622.32(083.74) GOST 7291—72	Krasiteli organicheskie. Pigment alyj koncentrirovannyj
		DK 669.14.018.62.018.29 BS 4360:1972	Weldable structural steels

- DK 676.2.017.42:539.42
BS 3137:1972 Methods for determining the Bursting strength of paper and board
- DK 676:28:674.821—412:691.115—412
BS 1105:1972 Wood wool slabs up to 102 mm thick
- DK 677.017.832
BS 3086:1972 Determination of recovery from creasing of textile fabrics by measuring the angle of recovery
- DK 677.064:531.7+677.064.531.751(083.74)
GOST 3811—72 Tkani i shtuchnye izdeliya tekstil'nye Metody opredeleniya linejnykh razmerov i massy
- DK 677.064:531.754(083.74)
GOST 3812—72 Tkani i shtuchnye izdeliya tekstil'nye Metody opredeleniya plotnosti po osnove i utku
- DK 677.064:620.113(083.74)
GOST 3810—72 Tkani i shtuchnye izdeliya tekstil'nye Metod otbora obraztsov
- DK 677.064:620.172(083.74)
GOST 3813—72 Tkani i shtuchnye izdeliya tekstil'nye Metody opredeleniya razryvnykh kharakteristik pri rastyazhenii
- DK 677.064:658.562(088.7)(083.74)
GOST 5.1678—72 Tkani platochnye. Trebovaniya k kachestvu attestovannoj produkcii
- DK 678.5.019.34(083.74)
GOST 12020—72 Plastmassy. Metody opredeleniya stojkosti k dejstviyu khimicheskikh sred
- DK 681.844.001.4
BS 4852: Part 1:1972 Defining and measuring the characteristics of disk record playing equipment Part 1. Disk record players
- DK 683.368(083.74)
GOST 5091—72 Pribory i izdeliya dlya okon i dverej vspomogatel'nye. Tipy i osnovnye razmery
- DK 685.64:796.4
BS 1892: Part 1:1972 Gymnasium equipment. Part 1. General requirements
- BS 1892: Part 2: Section 2.1:1972** Gymnasium. Equipment. Part 2. Particular requirements. Section 2.1. Wall bars, window ladders, booms, beam saddles and related equipment
- DK 685.643(644:/796.414+796.418)
BS 1892: Part 2: Section 2.5:1972 Gymnasium equipment. Part 2. Particular requirements. Section 2.5. Gymnastic competition equipment
- DK 685.646.3:796.416.31:677.7
BS 1892: Part 2: Section 2.2:1972 Gymnasium equipment. Part 2. Particular requirements. Section 2.2. Ropes
- DK 69.028.8:674.26
BS 1722: Part 11:1972 Fences. Part 11. Woven wood fences
- DK 691.276(083.74)
GOST 18124—72 Listy asbestotsementnye ploskie konstruktivnye
- DK 691.32:625.8(083.74)
GOST 8424—72 Beton dorozhnyj
- DK 691.32—431:666.972—431
BS 1180:1972 Concrete bricks and fixing bricks
- DK 693.74/75:69.025.3
CP 202:1972 Code of Practice for Tile flooring and slab flooring
- DK 696.142:691.7:644.652—034
BS 1244: Part 2:1972 Metal sinks for domestic purposes Part 2. Metric units
- DK 697.978:697.356.001.42
BS 4857: Part 1:1972 Methods for Testing and rating terminal reheat units for air distribution systems Part 1. Thermal and aerodynamic performance



u našoj zemlji —
u celom svetu

JUS

izdanja
jugoslovenskog
zavoda
za standardizaciju

sva izdanja iz oblasti
standardizacije
u našoj
prodavnici
kneza miloša 16 — beograd

JU 41
428/1973
K
700020444,5
COBIS
JUGOSLOVENSKI
STANDARDI

JUGOSLOVENSKI
STANDARD
SA OBAVEZNO
PRIMENOM
od 15-VIII-1962.

KTANA
JUS
B. H2.224
VII-1962.

-1962; Službeni list FNRJ br. 32/1962.

Z B I R K E
jugoslovenskih standarda

Bilten

JUGOSLOVENSKI
ZAVODA ZA STANDARDIZACIJU

ČSN 34 1030
41.3.002.72
SA
TGL SIS
SVERIGES STAND
PN-64
DIN C-04049
16527
RD
american national standards institute, inc.
1430 broadway, new york, new york 10018
ГОСТ
489